

ζεύουνε τὴν ἐντόπιση χτυπητὴ μὰ καὶ φυσική, ἀπ' ἔπου αὐτὴ στέκεται κρυμμένη κάτω ἀπὸ τὰ πράματα. Ὁ καλλιτέχνης ὁ ἀξίος δὲν εἶναι μονάχα ὁ ἀκούρατος κυνηγὸς μέσα στὸν κάμπο τοῦ ἰδεατοῦ, εἶναι μαζὶ κι ὁ σκύλος ὁ ἀστρομάτης ποὺ γιὰ νὰ ξεβγάλη τὸ κυνήγι, πηγαίνει δῶ καὶ κεῖ μυρίζοντας κι ἀνεβαίνει ἴσια μὲ τὸ βουνό.

Κι ἄλλοτε σημειώσαμε πὼς ὁ Χατζόπουλος μᾶς παίρνει μὲ τὴν ἠθόγραφία γιὰ νὰ μᾶς πᾶη πέρ' ἀπὸ δαῦτη, στὴν ψυχογραφία, νὰ ποῦμε. Στέκεται κεῖ καὶ ψυχολογεῖ μὲ μιὰ δεινότητα καὶ παρατήρηση πλοῦσια καὶ γιομάτη ἀπὸ πραγματικότητα, μὰ καὶ σαρκασμὸ μαζὶ, γιὰ τίς λογικὲς φαντασίες κι ἀδυναμίες ποὺ μᾶς λυγίζουν τίς μέρες καὶ τίς στιγμές. Ὅμως ἡ ἀνάλυσή του δὲν εἶναι βαρετὴ σὰν ἀνούσια λεπτομέρεια καὶ διδασκαλία. Κάθε ἄλλο. Δεμένη σφιχτὰ μὲ τὸ θέμα ποὺ ξετυλίγει, μὲ τὰ γεγονότα ποὺ μᾶς ἱστορεῖ, ἀναβρῶζει μὲς' ἀπ' αὐτὰ ἀδίιστα κι ἀθέλητα μὲ μιὰ χάρη ποὺ μᾶς κρατᾶ πάντα ὑποταχτικούς της.

Τὴ χάρη αὐτὴ ξαναβρίσκουμε στὶς εἰκόνες του, τίς λιγόλογα ἐπιγραμματικές, μὲ μιὰ περιγραφικότητα χαραγμένη μὲ κοντὶ ζωγραφικὸ, βουτηγμένο σὲ χρώματα σο δυνατὰ τόσο κι ἐνδριεμένα. Ἡ δημοτικὴ γλώσσα ποὺ πασιλίζει νὰ τὴν κανονίση καὶ νὰ τὴν ὑποτάξη—γνώρισμα πρῶτο τοῦ βαθυστόχαστου κι ἀξίου τεχνίτη, ποὺ καταλαβαίνει τὴ μεγάλη σημασία τῆς μορφῆς, — τὸν βοήθει σημαντικὰ σ' αὐτό. Γιατὶ θέλησε τὴ γλώσσα νὰ τὴ σπουδάση καὶ τὴ μελετήση μὲ ἀγάπη, μὲ εὐκρίνεια, μὲ διαφέρο καὶ σύστημα. Δὲν ἀφέθηκε, σὰν τσοσι ἄλλοι, στὴν ἀφέλεια τῆς «παντογνωσίας» καὶ τοῦ μισόγλωσσου «αἰσθητικοῦ» γούστου. Κοίταξε νὰ βουτηχτῆ στὶς πηγές καὶ νὰ κάμῃ τὸ διάλεγμα τοῦ ὕστερ' ἀπὸ γνώση γι' αὐτό. Ἔτσι ὅλη του ἡ προσοχὴ τοῦ θέρμανε τὴν μπόρεση γιὰ νὰ μορφώσῃ τελευταία ἕνα ὕφος ἀπλό, μὲ τὴ φράση τὴ στρωμένη καὶ σύντομη, μὲ τὴ σύνταξη τὴν δμαλή τοῦ μιλημένου μᾶς λόγου, ὕφος σὲ πολλές μεριές τόσο ξάστερο καὶ πλαστικό, σὰν ἕνα γαλάζιο ἄπλωμα οὐρανοῦ λαμπρῆς μέρας.

Μέσα στὸ δῆγημα τοῦ Χατζόπουλου ἴσως λείπει τίς περισσότερες φορές τὸ κοινό, τὸ κανονικὸ δραματικὸ στοιχεῖο, ἡ πάλῃ καὶ ἡ σύγκρουση τῶν παθῶν. Ἔτσι μόνου οἱ ἱστορίες του καθρὰ δηγήματα, ποὺ ὅμως κάτω ἀπὸ τὸ γαληνὸ μάτι τοῦ συγγραφέα, πιάνομε τὴν ἐπαναστατημένη ψυχὴ τοῦ κοινωνιστῆ, ποὺ σταλάζει μέσα στὶς γραμμές του, ὅλο τὸ παράπονο κι ὅλη τὴν πίκρα γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀπάτη καὶ τὴν ἀνήλεη δυστυχία ποὺ ζυμώνουν ἐλοένα τὴν τραγικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, σκλάβου τῆς ἴδιας του ἀνιμπορίας κι ἀνελευτεριάς. Ἀκόμα καὶ κεῖ ποὺ ἡ διάθεσή του τραβᾷ τὸν εὐθυμο κι ἀνάλαφρο τόνο, μιᾶς μελαγχολίας τὰ χλωμὰ λουλούδια ξεφυτρώνουνε στὰ πλάγια τοῦ ἀφηγηματικοῦ του δρόμου.

Μὰ ὅταν γύρο στὸ θέμα τοῦ ἡ δυστυχία σπαράζει, γλήγορα βρίσκει ὁ συγγραφέας, σὰν ἀντίθεση, τὴν καταφυγὴ. Εἶναι ἡ φύση, ἡ δημιουργία. Μὲ μιὰ περιγραφή μιᾶς εὐτυχισμένης στιγμῆς τῆς πλάσης, μ' ἕνα δέντρο ποὺ ὑψώνεται, μ' ἕνα πουλὶ ποὺ κελαδεῖ, μ' ἕνα νερὸ ποὺ τρέχει, μ' ἕνα βοδίσμα μακρινὸ καὶ μ' ἕνα φῶς μὲς στὸ σκοτάδι, μᾶς δίνει τὴν αἰσθησι τῆς χαρᾶς, τῆς γλύκας, τῆς ἐλπίδας ποὺ ὑπάρχει στὴ ζωὴ, στὴ θέλησή μας, στὸ μέσα μας κόσμον, καὶ ποὺ εἶναι τὸ στήριγμα ποὺ θὰ θεμελιώσῃ τὴ λευτεριά τῆς ζωῆς αὐτῆς μ' ἕνα γλυκοχάραμα λυτρωμοῦ τοῦ μαύρου ἀνθρώπου ποὺ δουλεύει ἀκόμα σὲ δαιμονικά καὶ εἰδωλα πλωμένα καὶ συνθεμένα ἀπὸ

τὴν ἴδια του τὴ φαντασία. Τὸ βαθύ, τὸ εὐκρινὸ κλίμα τῆς δημιουργίας πάντα στάθηκε σὰν κολυμπήθρα ξαναγεννημοῦ, σὰν τίναγμα ζύπνου σ' ἀφιονομένα μάτια τῆς ψυχῆς. «Εἶναι θεο πρῶμα, παιδιά, νὰ θωροῦ κανεὶς τὴ δημιουργία» μᾶς ἔκραζε ὁ Γιούχαρης μέσα «Στὸν ἴσκιον τοῦ πλατάνου».

Σίγουρο πὼς τὸ δῆγημα τοῦ Χατζόπουλου, ἀρματομένο καθὼς κατεβαίνει μὲ τόσα ἀξιοπαρατήρητα στοιχεῖα, φέρνει τὰ σημάδια μιᾶς τέχνης συγκρατημένης στὰ φυσικὰ σύνορά της, τέχνης τοῦ ἑλληνικοῦ δικοῦ μας κόσμου, ἔχι μόνο στὸ ἐξωτερικὸ γνῶρισμά της τὸ ἠθόγραφικὸ, μὰ πιὸ πολὺ στὸ βαθιὰ τῆς φαντασίας, στὸ κλίμα καὶ τὸ κρηγμα τοῦ μυστικοῦ τῆς ψυχῆς.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐκεῖνος ποὺ βίφτισε τὴν κόρη τοῦ μακαρίτη Σπύρου Εὐλάμπιου (ἐνὸς ἐνεργητικοῦ καὶ παραδέξου νοῦ, ποὺ ἀπὸ δικαστῆς εἶχε γίνει χιμηματίας στὴ Βιέννα καὶ ἔπειτα συγγραφέας τοῦ πεῖδ σημαντικοῦ βιβλίου γιὰ τὴ Διοίκηση τῆς Ἑλλάδας, καὶ στὸ τέλος νομικὸς σύμβουλος στὴν Ἑθνικὴ Τράπεζα) ἐκεῖνος ποὺ βίφτισε αὐτὸ τὸ κορίτσι, σὰν νὰ εἶχε μέσα του κάποια προφητικὴ δύναμη, τοῦδωσε τὸ συγγενικὸ πρὸς τὴν ἀπολλώνια παράδοση, τὸνομα τῆς Λήδας, κι' ἔτσι ἀπὸ τὴν ἀρχαϊκὴν αὐτὴ συγγένεια τῆς λύρας, σὰν ἀπὸ ἕνα μακρινὸ ἀντίφεργο τοῦ αὐγεριοῦ ἐπρόβαλε στὸν ὀρίζοντα τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης ἕνα γλυκοχάραγμα γεμάτο φῶς καὶ χάρη—αὐγὴ ροδοδάχτυλη γιὰ τίς Μοῦσες ποὺ ξανάρχονται στὸν Ἑλικῶνα—αὐγὴ χαρούμενη γιὰ τὴ μουσικὴ, τὴ θεία τέχνη τοῦ Ἀπόλλωνα.

Ἡ Λήδα μὲ τὸ κονσέρτο της ποὺ ἔδωκε τὸ προπερισμένο Σιάβχοτο στὸ Δημοτικὸ Θέατρο μᾶς εἰδείξεν ἕνα μεγάλο θαῦμα τῆς τέχνης, καὶ μᾶς χάρισε μιὰ βραδεὶά σὰν ἐκείνη ποὺ ὁ Σολωμὸς τὴν εἶδε «γεμάτη μάγικα». Κι' ἐρωτήσαμε νὰ μάθουμε πὼς ἐδημιουργήθηκε μέσα στὸ ρωμαϊκὸ «περιβάλλον» αὐτὴ ἡ πιανίστρα, κι' ἕνας φίλος μᾶς διηγήθηκε τὴν ἱστορία της—ἱστορίαν ἀπλὴ καὶ μικρὴ, ὅπως κάθε κόρης, μὰ σημαντικὴ καὶ χαρακτηριστικὴ γιὰ τὸ ἐμφυτο χάρισμα τῆς ἀληθινῆς τεχνίτρας τοῦ πιάνου.

Ἐπαιξε πιάνο ἀπὸ μικρὸ κοριτσάκι μὲ μιὰ της φιλενάδα, θυγατέρα τοῦ κ. Ἐσλιν, καὶ μάλιστα χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ πατέρα της. Κάποια ἀπὸ τίς ἀδερφάδες της παραφύλαγε πάντα στὸ παράθαρο, ὅταν τὸ Ληδάκι ἐπαιξε (σὰν νᾶκαμε κανένα κακὸ) γιὰ νὰ τὸ εἰδοποιήσῃ νὰ πάψῃ μὲ τίς θᾶφτανε ὁ πατέρας τους, ποὺ δὲν ἤθελε νὰ χάνῃ ὅλη τὴν ὥρα της στὸ πιάνο. Μὰ ὅταν πλέον τὸ παίξιμό της μὲ τὸν καιρὸν ἐδυνάμωσε καὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ τὸ κρύψουν ἀπὸ τὸν πατέρα, τὸν παρακάλεσαν νὰ τῆς πᾶρῃ δασκάλα γιὰ τὸ πιάνο. — «Καὶ τί νὰ τὴν κάμῃ τὴ δασκάλα; Αὐτὴ παίζει τώρα καλλίτερα ἀπὸ τίς ξένες δασκάλες πούχωμε δῶ» — ἔλεγε ὁ κύριος Σπύρος, καὶ ἡ Λήδα εἰμεινε ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ πέθανεν ὁ πατέρας της χωρὶς μαθήματα τοῦ πιάνου. Μετὰ τὸ θάνατό του ὅμως τὴν παρέλαβεν ὁ κ. Νάζος κι' ἔτσι αὐτοδίδακτη τὴν ἔβαλε στὴν ἀνώτερη Σχολὴ τοῦ Ὁδείου. Ἰσπερ' ἀπὸ λίγους μῆνες τὴν ἔβγαλε σὲ κονσέρτο, κι' ὕστερ' ἀπὸ δύομισὶ χρόνια ἐπῆρε τὸ δίπλωμα μὲ ἀριστα καὶ τὸ χρυσὸ μετάλλιο τοῦ Ὁδείου. Τότε ἔδωκε τὸ πρῶτο κονσέρτο

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : στο «ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ»

Όδος Ἀκαδημίας 40

Συνδρομή χρονιάτικη : Δρ. 20.

Βρίσκεται σὲ όλα τὰ κίβρια καὶ πουλιέται 40 λεπτά τὸ φύλλο.

της στὴν Ἀθήνα. Πᾶνε τώρα ἑπτὰ-ὀχτῶ χρόνια. Οἱ ἑφημερίδες τὴν ἐπέστειλαν τότε μὲ όλα τὰ κοσμικὰ ἐπίθετα ποῦ διαβάζουμε κάθε μέρα γιὰ τίς πλέον ἀδέξιες πιανόλες καὶ γιὰ τοὺς πλέον ἀμόρφωτους πηδῆ-χτοῦληδες τοῦ πιάνου. Ἐλεγε ἕμως ἔρθει τότε γιὰ πρώτη φορά στὴν Ἀθήνα ὁ μέγας τεχνίτης Γκοτόφσκις. Μόλις τὸν εἶδε καὶ τὸν ἄκουσεν ἡ Λήδα μαζὺ μὲ τὴ μαγεία τῆς τέχνης της ἄναψε κι' ὁ πόθος νὰ πάη στὴ Βιέννα, καὶ νὰ τελειοποιηθῇ στὴ «Μαϊστέριοιλε» ποῦ ἦταν διεφθυγῆς ὁ Γκοτόφσκις. — Βρέ, παιδί μου, κάτσε στὸ σπίτι σου καὶ στὴν ἡσυχία σου, ἐσύ δὲν ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ ἄλλα μαθήματα» τῆς ἔλεγεν ὁ κύριος Νάξος. Αὐτὴ τίποτα. Ἐνα πρωὶ παίρνει τὴν κυρία μητέρα της, μπαίνει στὸ βαπόρι καὶ τραβᾷ γιὰ τὴ Βιέννα. Ἐκεῖ στὴν ἀρχὴ τᾶδρε λίγο σκοῦρ. Γιὰ νὰ μῆ στὴ «Μαϊστέριοιλε» ἔπρεπε νὰ δώσῃ ἑξετάσεις, καὶ νὰ ἰδοῦμε ἂν θὰ τὴ δεχθοῦν. Δὲν ξέρω μὲ πόσους συναγωνίστηκε, μὰ διάβασα σὲ κάποια ἑφημερίδα πῶς κατώρθωσε μὲ τρεῖς—τέσσερες ἄλλες νὰ μῆ στὸ μέγλο ἐκεῖνο σχολεῖο τῶν βιρτουόζων, ἔπου ἐσπούδασε δυὸ χρόνια καὶ στὸ τρίτο ἐπῆρε τὸ δίπλωμά της ὕστερ' ἀπὸ ἕνα δύσκολο κοντσέρτο ποῦ ἔδωκε στὴ μεγάλη ἑάλα τῆς Μουσικῆς Ἀκαδημίας μπροστὰ σ' ἕλος τοὺς μεγάλους μουσικοὺς καὶ τεχνοκρίτες τῆς Βιέννης. Ὁ Γκοτόφσκις τὴν ἐκράτησεν ἀκόμη ἕνα χρόνο γιὰ βο-ηθὸ του, καὶ πέσει τὸν Αὐγουστο μᾶς τὴν ἔστειλε στὴν Ἀθήνα μ' ἕνα θερμὸ συστατικὸ του στὴ Διέφθυση τοῦ Ὁδείου «νὰ τὴν πάρη ἀμέσως καθηγήτρια γιὰ νὰ ὠφεληθοῦνε ἀπὸ τὴν Τέχνη της καὶ τὴν παιδαγωγικὴ τῆς ὅσοι ἔχουν πόθο κι' ὄρεξη νὰ σπουδάσουν πιάνο» Καὶ τὸ Ὁδεῖο τὴν παρέλαθεν ἀμέσως καθηγήτρια.

Αὐτὴ εἶναι ἡ μικρὴ ἱστορία τῆς Λήδας Εὐλαμπίου ποῦ ἐσκόρπισε στὴν ψυχὴ μας ἀπὸ τὰ κόκκαλα τοῦ πιάνου ἕλη τὴ μαγεία τῆς ἀπολλώνιας τέχνης μ' ἔργα τοῦ Μπρόμς, τοῦ Μπετόβεν, τοῦ Σιούβαν, τοῦ Κορέλλι, τοῦ Ραμῶ καὶ τοῦ Ρίχαρντ Στράους, ποῦ ἀνοίξε μὲ τὸ παιξίμο της σὲ θαυμασμὸ τὰ χεῖλη καὶ αὐτῶν τῶν ἀνι-ζήλων της στὴ θεϊκὴ Τέχνη—στὴν Τέχνη ποῦ στολι-ζει μ' ἕνα κλαδί δάφνης τὸ σεμνὸ της μέτωπο ξετοπι-ζοντας τὰγκάθια τοῦ κόπου καὶ τοῦ μόχθου ποῦ πρέ-πει νὰ προηγηθοῦν γιὰ κάθε μεγάλο θρίαμβο.

ΔΟΝ ΚΑΡΛΟΣ

Ἡ Κοινὴ Γνώμη

ΖΩΝΤΑΝΟΦΟΒΙΑ

Ἀγαπητὲ «Νουμά»,

Τὰ «Φύλλα» γράφουνε τὰκόλουθα: «Ἐχει μεγάλη σημασία ἡ ἔκδοσις λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ ποῦ νὰ στηρίζεται ἐπάνω σὲ χρηματικὰ κεφάλαια, γιὰτὶ ξέ-ρουμε ἔλοι μας ποῦ κατανοῦν παρόμοιες εὐγενεῖς προσπάθειες. Μὴ δὲν θυμᾶσθε τὸν «Διόνυσος»—τὸ κα-λύτερο ἑλληνικὸ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ—τοῦ μακα-ρίτη Καμπίση καὶ Μποῆμ καὶ τὴν «Τέχνη» ὕστερα τοῦ Χατζόπουλου; Πόσο ζήσανε;»

Κρίμα, ἀλήθεια, ποῦ καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ περιοδικὰ (ἡ «Τέχνη» βγήκε πρώτα καὶ ὕστερα ὁ «Διόνυσος») ζήσανε τόσο λίγο. Μὰ ὁ «Νουμάς» ποῦ ζεῖ ΔΕΚΑΤΕΣ-ΣΕΡΑ τώρα χρόνια καὶ ἴσως ζήσει ἀκόμη κι' ἄλλα τόσα, ποῦ ζεῖ δίχως νὰ στηρίζεται ἐπάνω σὲ χρημα-τικὰ κεφάλαια;

Ἴσως γιὰτὶ ζεῖ ἔτσι, δίχως νὰ στηρίζεται κτλ., τὸν ξεχάσανε καὶ τὰ «Φύλλα», κκαταδικάζοντάς τον σὲ ἄδοξο θάνατο.

Μὲ φίλια
ΝΕΚΡΟΘΑΦΤΗΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ κ. ΤΥΜΦΡΗΣΤΟ

Φίλε Ταγκόπουλε,

Ἀπὸ τὸ γράμμα τοῦ κ. Τυμφρηστοῦ ποῦ δημο-σίευσες στὸ περασμένο φύλλο, μαθαίνω γιὰ πρώτη φορά πῶς ὁ Παλαμᾶς, στὴν πρωτοχρονιάτικη φιλολο-γικὴ ἐπιθεώρησή του, λέει δι' ἡ κριτικὴ ποῦ ἔγραψε κάποτε γιὰ μένα καὶ τὴν ἔθαλα ἐγὼ σὰν πρόλογο στὸν «Κόκκινο Βράχο», «ἐγράφτηκε μὲ κάποιο ἐκδιασμὸ καὶ γιὰ νὰ ἐξοφλήσῃ κάποια ὑποχρέωση» (!!!).

Τέτιο ποῦμμα ἐγὼ δὲν εἶδα ποτέ, οὔτε στὴ χρονιάτικη ἐπιθεώρηση τοῦ Παλαμᾶ, οὔτε πουθενά. Τὸ μόνο σχετικὸ ποῦ εἶδα στὴ χρονιάτικη ἐπιθεώρηση, (στὸ «Ἐμπρός» δηλαδὴ τῆς Πρωτοχρονιάς τοῦ 1916, μὲ τὸ W. τοῦ Παλαμᾶ,) εἶνε πῶς ἦταν περιττὸ «νὰ προτάξω πρόλογον, γραμμένο ἀπὸ ποιητὴν ἀμφιδόλου κύρους καὶ ἀξίας». Δὲν εἶνε ἴσως μὲ τὰ ἴδια λόγια, γιὰτὶ δὲν ἔχω πρόχειρο τὸ φύλλο, ἡ ἔννοια ἕμως, ποῦ τὴ θυμῶμαι καλά, εἶνε αὐτὴ. Παραξενευτήκα μάλιστα τότε γιὰτὶ τάχα ὁ W. νὰ κατηγορῇ ἔτσι τὸν Παλαμᾶ, δηλαδὴ τὸν ἑαυτὸ του, — μοῦ ἐξήγγησαν ἕμως ὕστερα, δι' τὸ κάνει καμμιά φορά, γιὰ νὰ φαίνεται πῶς ὁ хро-νογράφος W. εἶνε ἑλωσδιόλου ἄλλος ἀπὸ τὸν ποιητὴ Παλαμᾶ. Ἐτσι ἡσύχασα καὶ δὲν ἔκαμα πιά λόγο γι' αὐτὸ τὸ παράξενο.

Ἐπειδὴ ἕμως ὁ κ. Τυμφρηστός δὲν πιστεύω νὰβγαλε τᾶλλο ἀπὸ τὸ νεῦ του, ἀλλὰ ἴσως τὸ εἶδε κάποιον ἄλλου,